

DİYARBAKIR İLİ KULP İLÇESİNDE İPEKBÖCEKÇİLİĞİ VE İPEKLİ DOKUMALAR ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**RESEARCH ON SERICULTURE AND SILK WEAVING IN KULP DISTRICT OF DIYARBAKIR PROVINCE****Süheyla ALAN**suheylaalan@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9247-7505**ÖZET**

İpek, binlerce yıldır doğal yapısı, inceliği, parlaklığı, yumuşak dokusu, esnekliği ve sağlamlığı ile bilinen çok değerli bir tekstil malzemesidir. İpek, ipekböceğinin salgısı ile ördüğü kozadan çekim yöntemi ile elde edilmektedir. Elde edilen iplik, dokuma sanayinde kullanılarak çok kıymetli ve pahalı bir kumaşa dönüşmektedir. M.Ö. 2600' lü yıllardan beri üretilen ve günümüze değerini arttırarak gelen ipek, asırlardır tekstil ve dokuma sanayinin en değerli ve katma değeri en yüksek doğal hammaddesidir.

İpekböcekçiliği ülkelerin ekonomik ve kültürel gelişiminde çok önemli bir etkiye sahiptir. Ülkemizde üretimi yapılmaya başlanmasıyla birlikte hem kültürel hem de ekonomik kalkınmaya büyük etkisi olmuştur. İpeğin görünümündeki güzellik ve asaletinden etkilenen insanoğlu ipek dokumayı yaşamın her alanına taşımış ipekten halılar, farklı türde elbiseler, eşarplar ve şallar üreterek cazibe haline gelen ipekten yararlanılmasının önünü açmıştır. İlk defa Çin'de üretimi yapıldığına inanılan ipeğin başka ülkelere pazarlama ve ticaretini yapma ihtiyacı Anadolu ve Akdeniz üzerinden Avrupa'ya kadar uzanan ipek yolunun oluşmasını netice vermiştir. İpek yolu doğu ve batı kültürleri arasında bir kaynaşmaya vesile olurken aynı zamanda ipek yolu üzerindeki şehirlerin ticari anlamda canlanmasını sağlamıştır. İpek üretiminin ticari ve kültürel anlamda gelişimine vesile olduğu şehirlerden biri de Diyarbakır ili Kulp ilçesidir.

Anahtar Kelimeler : İpekböcekçilik , ipek , ekonomik ve kültürel gelişim , Kulp

ABSTRACT

Silk is a very valuable textile material known for its natural structure, fineness, shine, soft texture, flexibility and durability for thousands of years. Silk is obtained by pulling from the cocoon knitted with the secretion of the silkworm. The yarn obtained is used in the weaving industry and turns into a very valuable and expensive fabric. Silk, which has been produced since 2600 BC and has increased its value to the present day, is the most valuable natural raw material of the textile and weaving industry for centuries. Silkworm breeding has a very important effect on the economic and cultural development of countries. With the start of production in our country, it has had a great impact on both cultural and economic development. Humanity, affected by the beauty and nobility of silk, has carried silk weaving into all areas of life. It has paved the way for the use of silk, which has become an attraction by producing silk carpets, various dresses, scarves and shawls. The need to market and trade silk, which is believed to have been produced in China for the first time, arose, and this resulted in the

formation of the silk road extending to Europe via Anatolia and the Mediterranean. While the Silk Road was instrumental in a fusion between eastern and western cultures, it also provided the commercial revival of the cities on the silk road. One of the provinces where silk production is instrumental in its commercial and cultural development is the Kulp district of Diyarbakır city.

Keywords: Sericulture, silk, economic and cultural development, Kulp

I GİRİŞ

İpekböceğinin tek besin kaynağı olan dut ağacının yetiştirilmesinden ipek hammaddesinin elde edilmesine kadar yapılan tüm çalışmalar ipekböcekçiliği olarak adlandırılmaktadır(Günbulut, 2013). İpeğin keşfedilmesi ve dünyaya yayılmasına dair farklı bilgiler mevcuttur. En eski bilgilere Çin Kaynaklarından ulaşıldığı ve ipeğin asıl vatanının Çin olduğu söylenmektedir. İpeğin ilk doğduğu topraklardan batıya ve daha sonra tüm dünyaya yayılmasının sebebi çok değerli bir tekstil malzemesi olmasıdır. Bundan dolayı ülkeler tarafından kontrol altına alınmaya çalışılmıştır.

Kökleri binlerce yıl öncesine dayanan ipekböcekçiliği Türkiye’de 16.yüzyılda Marmara bölgesinden başlayıp Akdeniz kıyıları ve daha sonra Güneydoğu bölgesine doğru ilerlemiştir. Bursa başta olmak üzere İstanbul, Edirne, Amasya İzmir, Diyarbakır gibi yerlerde hem ipekçilik hem de dokumacılık yapılmaya başlanmıştır(Dalsar, 1960). Eski adı Pasur olan Kulp Güneydoğu Anadolu bölgesinde bulunan Diyarbakır iline bağlıdır. Ancak Doğu Anadolu bölge sınırları içerisinde yer almaktadır. Konum itibari ile Güneydoğu Torasların eteklerine kurulmuştur. 4 mahalle ve 52 köyden oluşmaktadır. Kulp ilçesinin kuzeyinde Bingöl, kuzeydoğusunda Muş, batısında Lice, güneyinde Silvan, ve Hazro, doğusunda ise Sason ilçesi bulunmaktadır.

Kulp yöresi Coğrafi konum itibari ile dağlık bir alanda yer alır. Kış ayları kar yağışlı ve soğuk geçer. Yazları ise gündüzleri sıcak geceleri serin geçer. İpekböcekçiliği için uygun iklim koşullarına sahiptir. Kulp’ta ipekböcekçiliği faaliyeti sosyal yaşamı ve yöre ekonomisini olumlu anlamda meşgul etmektedir.

İlçede ipekböcekçiliği faaliyeti için gerekli olan dut ağacı Taşköprü, Tepecik, Baloğlu, Kayahan, Ağaçkorur, Karabulak ve Zeyrek köylerinde yetiştirilmektedir(Durmuş ve Çağlayan, 2018). İlçe ve köyler şehir merkezinden uzak dağlık bir alanda bulunmaktadır. Çevrede yetişen dutluklar zirai ilaçlamalara ve zehirli gazlara maruz kalmadığından dolayı bu bölgede üretilen koza ve ipek iplik yüksek kaliteye sahiptir.

II ÇALIŞMANIN AMACI ve YÖNTEMİ

Bu araştırmanın amacı öncelikle Kulp ipekçilik kültürünün mevcut durumu ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda ipekçiliğin önemli merkezlerinden biri olan Kulp araştırma evreni olarak seçilmiştir. Araştırmada öncelikle ipekçiliğin tarihsel gelişimi ve konu ile alakalı literatür incelemesi yapılmıştır. Araştırma, nitel araştırma tekniklerinden görüşme tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Görüşme, sözlü iletişim yolu ile veri toplama tekniği olup bireylerin çeşitli konularda sahip oldukları tutum ve davranışları hakkında bilgi almak amacı ile kullanılmaktadır. Görüşmeler, görüşme formu doğrultusunda önceden bireylerden randevu alınarak iş yerlerinde araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler Kulp İlçe Tarım ve Orman Müdürü, Kadem Halk Eğitim Müdürlüğü Usta öğreticisi ve Ağaçı Köyü koza

üreticisi ile gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde elde edilen değerlendirmeler neticesinde, ipekçiliğin yerel halka katkıları, ipekçiliğin devamı ve gelişimi için gerekenler, ipekböcekçiliğinin geliştirilmesi için yapılan projelerin önemi, üretilen ürünlerin tanıtımı ve modernize edilerek tekstil ürünlerine dönüştürülmesi konuları ön plana çıkmıştır. Çalışma daha anlaşılabilir olması adına fotoğraf ve görseller ile zenginleştirilmiştir. Çalışma Kulp ilçesinde üretimi yapılan ipekböcekçiliği ve ipekli dokumalar ile sınırlandırılmıştır.

İpekböceği üretiminde Diyarbakır ili iklim koşulları açısından oldukça uygundur. Bölgede yapılan ipekçilik 5. Yüzyıla dayanmaktadır. Osmanlı imparatorluğu'1908 – 1909 yıllarında Anadolu içindeki toplam ipek koza üretimi 9.000 tondur. Bu üretimin üçte biri Diyarbakır ve çevresine aittir. 1910-1914 yıllarında Diyarbakır ilinde yaklaşık 1.000 adet ipek dokuma tezgahı bulunmaktadır. Bu tezgahlarda çitari, canfes, kutnu, manusa kumaşları dokunmuştur. Yerli halk bu kumaşlardan çarşaf, mendil ve kadınlar için elbiseler dikmiştir. Fakat daha sonra meydana gelen birtakım olumsuzluklardan dolayı özellikle ipekçilik ile uğraşan azınlıkların göç etmeleri sonucu bölgedeki ipekböcekçi sekteye uğramıştır(Dölen, 1992).

1900'lü yıllar Diyarbakır'da karışıklıklar ve çatışmaların yaşandığı bir dönemdir. Bu dönemde Diyarbakır'da genel olarak ticareti ve ekonomiyi elinde tutan gayrimüslimler olduğundan ve yaşanan bu karışıklıklardan dolayı gayrimüslim halkın şehri terk etmek zorunda kalmaları Diyarbakır'ı hem ekonomik hem de iktisadi açıdan geriye götürmüştür. Özellikle ipekböcekçiliği yapan gayrimüslim halkın göç etmesi bu mesleği yok olma noktasına getirmiştir. Diyarbakır'da yaşanan bu olumsuzluktan 60 yıl sonra ipekçilik te yeniden gelişmeler meydana gelmiştir. Özellikle Diyarbakır'ın Kulp İlçesi İpekböcekçiliği anlamında büyük mesafe kat etmiştir(Zümrüt, 2021).

Bir dönem terör olaylarından dolayı şehri terk etmek zorunda kalan bölge halkı terör olaylarının azalması ile ilçeye geri dönüş yapmıştır. Yaklaşık 750 aile tekrardan Kulp'ta ipekböcekçiliği ile uğraşmaya başlamıştır. Yörede genç kızlar tarafından dokunan ipekli kumaşlar hem bölge ekonomisine hem de ülke ekonomisine katkı sunmaktadır. Diyarbakır ve ilçelerinde işsizliğin önüne geçmek için Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Destekleri ile 2000 yılında Diyarbakır Valiliği, Koza Birlik ve Ticaret Sanayi Odası'nın Avrupa Birliği hibe fonları ile başlatılan ipekböcekçiliği projesi ile 750 aile istihdam edilmiştir. Türkiye'de imal edilen yaş koza miktarının üçte biri bu bölgeden karşılanmaktadır. Diyarbakır Valiliği de ipekçilik yapan ailelere ücretsiz dut fidanı dağıtılarak projeye destek vermiştir (Haspolat).

Proje kapsamında destek alan ailelerden biri de Kulp'un Zeyrek köyünde ikamet eden Elif Buluttekin ve ailesidir. (Elif Buluttekin ile kişisel iletişim 27.20.2022) 22 yaşında olan Elif Buluttekin, ailesi ile birlikte 17 yıldır devlet desteği alarak yaş koza üretimi yapmaktadırlar. Elif: İpekçilik mesleğinin zor olduğunu ancak aile ekonomisine katkısı olduğundan devam ettiklerini, 2022 yılında yaptıkları koza üretiminden Kilo başına 180 tl aldıklarını ve bu işi kısa dönemde yaptıkları için başka işlere de vakit ayırabildiklerini ifade etmiştir.

Gelişmekte olan ülkeler ekonomik ve kültürel anlamda kalkınmak için kendilerine bazı hedefler belirlemektedir. Ülkenin ileri gelenleri ise bu hedeflerin gerçekleşmesi adına bir takım politikalar ve projeler ortaya koymaktadır(Bostan ve Gül, 2017). Bu bağlamda Kulp ilçesinde üretilen geleneksel ipekli dokumaların ülke ekonomisine katkısı hedeflenerek bazı projeler geliştirilmiştir. Ülkenin kültürel anlamda gelişimine ve ekonomisine katkı sağlaması adına bu projelere Devletin ileri gelen kuruluşları destek vermektedir. TEPGE, SODES, DTSO, DPT vb. kuruluşlar “Silk Puşi Projesi” ve “ İpekten Dokunuşlar” Gibi Projelere verdikleri destekler ile ülke ekonomisinin gelişimine katkı ve yöre halkına getirisi yüksek iş imkanı sağlamıştır.

Çok fazla yatırım gerektirmeyen İpekböcekçiliği, tarım arazilerinin ve alternatif gelir kaynaklarının kısıtlı olduğu yerlerde gelir sağlaması ve gizli işsizliğin önlenmesi aynı zamanda köyden kente göçü önlemesi açısından oldukça önem taşımaktadır. İpekböcekçiliği yaşlı ve kadın işgücünden istifade edilerek emeklerinin değerlendirilmesi ve fazla yatırım gerektirmeyen, 35-40 gün gibi kısa sürede ek gelir getiren ve kozanın mamüle dönüştürülmesi ile katma değeri artan çok önemli bir tarımsal faaliyettir. (Taşkaya, 2011)

Ülkemiz için tarihi, kültürel ve ekonomik öneme sahip olan ipekçilik bazı dönemlerde bitme noktasına gelse de geleneksel ve yardımcı bir tarımsal meşgale olarak varlığını devam ettirdiği için özellikle kırsal bölgelerde işsizliğin önlenmesi açısından oldukça önem arz etmektedir.(Şahan, 2011:)

Diyarbakır' ın kendi ipeğine sahip olması Artuklular döneminde, XIII. Yüzyıllarına uzanmaktadır. Artuklular' ın 1200 senelerine doğru Diyarbakır'da Büyük bir sanat merkezi kurması ile kent ipekli dokuma sanatlarında önemli bir merkez haline gelmiştir. Diyarbakır ve Musul'da yapılan dokumalar o dönemde adından sıkça söz ettirmiştir.(Ülken, 1948).

Diyarbakır'da ipek üretiminin ve dokumasının yapıldığına dair bilgiler önemli seyyahların eserlerinde yer almaktadır. Evliya Çelebi Seyahatnamesinde; Diyarbekir'de ipeğin varlığı kentin kervan yolları üzerinde bulunmasına ve kentin ayanın ipek elbiselere rağbet gösterdiğine dair bilgilere yer vermiştir. 1827 yılında Diyarbakır'ı ziyaret eden gezgin Buckingham seyahatnamesinde ipekçiliğe dair şu bilgilere yer vermiştir; “şehrin imalatları esas olarak ipekli ve pamuklu mallardır. Diyarbakır'da müslim kumaştan yapılmış şallar ve mendiller imal edilmektedir. Buradaki ürünler Şam'da üretilene benzemektedir. Bin beş yüz kadar dokuma işiyle meşgul olan ipek dokuma tezgahı bulunmaktadır” (Korkusuz, 2003)

Diyarbakır'da çok eski tarihlerden beri ipekçilik yapıldı. 1940' lı yıllarda diyarbakır' da 276 aile ipekçilik yapardı (Diken, 2018). Diyarbakır'ın Kulp ve Lice ilçelerinde de kozacılık ile uğraşan aileler vardı. İpekçilik mesleği ile uğraşanlar Diyarbakır'da Ulu Camiinin karşısında eski Borsa Hanından koza satın alırlardı. Gazeteci Cahit Beğenç 1949' da geldiği Diyarbakır izlenimlerine Diyarbakır ve Raman adlı kitabında yer vermiştir. Beğenç kitabında; Diyarbakır' da 150 adet dokuma tezgahının bulunduğunu ve bu tezgahlarda 7 bin adet ipek poşu dokunduğuna belirtmiştir(Beğenç, 1949)

Poşu dendiğinde Diyarbakır akla ilk gelen şehirler arasındadır. Diyarbakır'da 1900' lü yıllardan beri kullanılan poşu el dokuma tezgahlarında üreilmeye başlanmıştır. Diyarbakır' da Poşu üretimi yapan ailelerin büyük çoğunluğu Süryanilerden oluşmaktaydı. Poşu üretiminin yanı sıra Diyarbakır' da kadınların çokça tercih ettikleri ipek mantın çarşafaların üretimini ise ermeniler yapmaktaydı(Diken, 2018).

1970' li yıllarda Diyarbakır il Merkezi başta olmak üzere Silvan, Kulp, Hazro ve Lice ilçelerinde önemli miktarda ipekböcekçiliği yapıldı. Fakat zaman içerisinde ekonomik ve siyasi cereyanların etkili olduğu göçler üretimi bitirme noktasına getirmiştir (Anonim 2016)

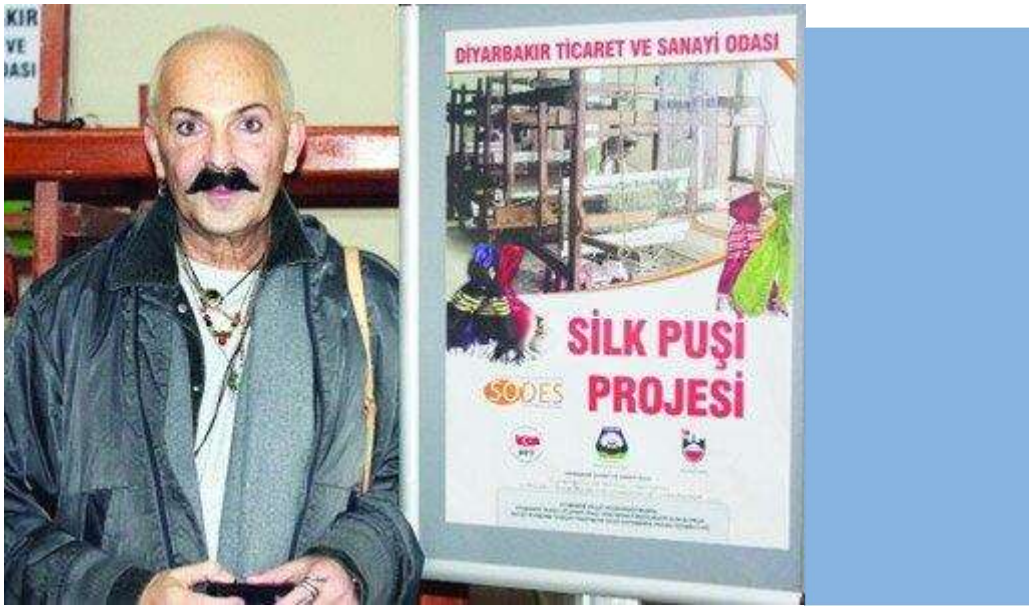
A Kulp İlçesinin İpekböcekçiliği Açısında Mevcut Durumu

Diyarbakır'da 2000 li yıllarda ipekböceği yetiştiriciliği ve ipekli dokumaların üretimi artmaya başlamıştır. Özellikle kadınların üretime katılmaları alternatif gelir imkanları sağlamıştır. Böylece İpekçiliğin değer kazanmasıyla üretim artmaya başlamış ve kırsaldan kentlere doğru yapılan göçler tersine dönmeye başlamıştır(Anonim: 2016, Barıtcı ve ark, 2017).

İpekböcekçiliğinde yaşanan gerilemenin ardından 2005 yılında Diyarbakır Kulp ilçe kaymakamlığı ve Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odasının birlikte hazırlamış olduğu ve Avrupa Birliği'nin desteklediği "ipekböcekçiliğini Geliştirme Projesi" uygulanmıştır. 2005 yılında uygulanan projenin ardından 2006 yılında Diyarbakır'ın Kulp ilçesinde Diyarbakır Valiliği, SODES ve DTSO destekli "Silk Puşi Projesi" hazırlanarak uygulamaya koyulmuştur. Bu Projede ipek kumaşların üretilmesi ve üretilen kumaşlardan kıyafet tasarlanması, ayrıca ürünlerden markalaşacak tasarımlar yapılması planlanmıştır. Silk Puşi Projesine tasarım desteği veren Modacı Cemil İpekçi 2010 yılında ipek puşi dokumalarından hazırladığı 45 parçalık tasarımlarını Diyarbakır'ın tarihi Keçi Burcunda sergilemiştir.

Diyarbakır' da Cemil İpekçi Defilesi

Fotoğraf 1. Kaynak: Cnntürk. 05.03. 2010

Diyarbakır' da Cemil İpekçi Defilesi

fotoğraf 2. Kaynak: Cnntürk 05.03. 2010

Diyarbakır' da Cemil İpekçi Defilesi

fotoğraf 3. Kaynak: Cnntürk 05.03. 2010

Diyarbakır' da Cemil İpekçi Defilesi

Yapılan bu projeler ile ipekböcekçilik ve ipekli dokuma üretiminde ilerlemeler kaydedilmiştir. Diyarbakır'ın kaybolmaya yüz tutmuş, renkli, el emeği ve göz nuru ile dokunan geleneksel dokumalarından olan ipek puşinin yeniden hak ettiği değeri bulması için Sur Kaymakamlığı ve SODES işbirliği ile “İpekten Dokunuşlar” projesi hayata geçirilmiştir. Restorasyonu yapılan tarihi kilisede dokuma tezgahları kurularak 40 kadın istihdam edilmiştir. Hem bölgenin tanıtımına destek olacak hem de ihtiyaç sahipleri için ekonomik kazanca dönüşecek olan ipek puşinin eğitimine ve üretimine başlanmıştır.

Bu üretim merkezlerinden biri Diyarbakır ili Kulp ilçesinde bulunmaktadır. Kulp ilçe Kadın İstihdam ve Yaşam Merkezi'nde ahşap tezgahlarda tamamen geleneksel yöntemler kullanılarak İpek şal, Fular ve kravat üretimi yapılmaktadır. (Gülay Aslan Bölek ile kişisel iletişim 27.20.2022) ADEM Kadın İstihdam ve Yaşam Merkezi'nde eğitim veren usta öğretici Gülay Aslan Bölek ; Merkezimizde Pasuri markası ile ürettiğimiz ipekli dokumalar için ülkenin her yerinden sipariş alıyoruz. Atölyemizde tamamen doğal % 100 ipekten ürettiğimiz şal, fular ve kravatlarımıza talep çok fazla. Ancak tezgahlarımızın sınırlı sayıda olmasından dolayı üretimi arttıramıyoruz. Aslan: Tezgah sayılarının artması ile üretim miktarının da arttırılabileceğini ve bölge halkına daha çok istihdam sağlanabileceğini ifade etmiştir.

fotoğraf 4. Kaynak: Cnntürk 05.03. 2010

İpek şal dokuma

fotoğraf 5. Kulp Kaymakamlığı Kadın İstihdam ve Yaşam Merkezi 28.10.2022

İpek Şal Dokuma

fotoğraf 6. Kulp Kaymakamlığı Kadın İstihdam ve Yaşam Merkezi 28.10.2022

Kalkınma Bakanlığı tarafından desteklenen İpek İpliği Üretim Tesisi Projesinde 37 kişi istihdam edilmiştir. 80 ton kuru koza işleyecek kapasitede uygulamaya konulan projede ayrıca çalışanlara eğitim vermek üzere Çin'den 3 eğitmen getirilmiştir. İpek İplik Üretim Tesisi 2013 yılı itibari ile üretime başlamıştır. 16.03.2014 tarihinde Diyarbakı'ın Kulp ilçesine bağlı Ağaçalı köyünde açılışı yapılmıştır.

Araştırma kapsamında Kulp ilçe tarım müdürü Selman Karayaka' ile yaptığımız görüşmede (Selman Karayaka ile kişisel iletişim 27.20.2022) Karayaka'ya Kulp ilçesinde ipekböcekçiliğinin ve ipek üretiminin mevcut durumunu ve ipekböcekçiliğinin ilçede istenilen düzeyde nasıl geliştirilebileceğine dair sorular sorduk. Sorduğumuz sorulara yapılan değerlendirmeler neticesinde tarım müdürü; Kulp ilçesinde 2000 yılından sonra ipekböcekçiliği artış gösterdi. İpekböcekçiliğinin devlet tarafından desteklenmesi sonucu bu iş ile meşgul olan hane sayısında da artış oldu. Dolayısı ile Kulp ilçemizde mevcut olan üretim miktarı Türkiye genelinin %60'ını karşılamakta. Kulp ilçemizde üretimi önümüzdeki üç yıl içerisinde %80 ila %90 seviyelerine çıkartmayı hedefliyoruz. Araştırmanın amacı doğrultusunda İpekböcekçiliğinin canlandırılması için önerilerde bulunan tarım müdürü; Bölgede ipekçilik ile uğraşanlarla bir fizibilite çalışması yapılmamıştır. Çalışmada, konu ile ilgili ipekçiliği yapmak isteme veya yapmak istememe gerekçelerinin neler olduğunu, ipekçiliği yapmak için hangi yaş

aralığının olması gerektiği gibi sorular sorulmalıdır. Bu sorulardan çıkarılması gereken cevaplar doğrultusunda hareket edilmelidir.

Tarım müdürü; Muhtemelen istenilen şeyler alt yapının sağlanması, dut fidanının temini ve ürün pazar miktarının artırılması olacaktır. Yani ipekçiliğe verilen devlet desteğinin artırılmasını isteyeceklerdir. Bunun için 2021 yılında yaş kozaya verilen devlet desteği 2022 yılı itibari ile 160 tl' ye yükseltildi. Ayrıca kooperatif olarak üreticiyi desteklemek adına 20 tl' de biz veriyoruz. Bu ekstra ödenen 20 tl Bursa Koza Birliği tarafından alınan bir karardır. Türkiye' deki tüm koza üreticilerine bu destekleme ödemeleri verilecektir. 40 gün gibi kısa sürede koza üreticisinin elinde kilogram başına 180 tl olacaktır. İfadelerini kullanmıştır.

İlçe Tarım Müdürü Selman Karayaka konuyu tarımsal üretim çerçevesinde değerlendirerek ipekçiliğin ek gelir getiren bir yardımcı faaliyet olduğunu ve ilçe halkına ekonomik anlamda katkıları olduğunu ifade etmiştir. Kulp İpekböcekçiliğine verilen destek ile 40 gün gibi kısa bir sürede ipekçilik ekonomik bir değere dönüşmüştür.

Kulp ilçesinde terör olaylarından dolayı bitme noktasına gelen ipekböcekçiliği, terörün azalması ile birlikte 2000 li yıllardan itibaren tekrardan gelişmeye başlamıştır. Bu gelişmede ipekböcekçiliğine sağlanan maddi desteklerin yanı sıra istikrarlı ve planlı projelerin katkısı büyüktür. Bu projeler, ilçede halkın ipekböcekçiliğinden gelir sağlamasına yönelik hayata geçirilmişlerdir. Bu bağlamda Kulp Ağaçalı köyünde 37 işçinin çalıştığı ipek iplik üretim merkezi ve Kulp ilçe merkezinde kurulan dokuma atölyesinde ekonomik olarak istifade edilmektedir.

III SONUÇ VE ÖNERİLER

İşsizliğin yoğun bir şekilde yaşandığı bölgede İpekböcekçiliğinin yaygınlaştırılması ile ülke ekonomisine önemli katkılar sağlanabilir. Ayrıca Kulp ilçesinde olduğu gibi diğer ilçelerde de ipekçiliği geliştirecek projeler ile ipekçilik yapanların sayısı artırılabilir. İpekböcekçiliğinin gelişimi bölgenin üretime elverişli olmasının yanında ipekböcekçiliğinin öneminin kavranması ile gerçekleştirilebilir. Bunun için bölge insanına ipekçiliğe dair çeşitli eğitimler verilebilir.

Kulp ilçesinde koza yetiştiriciliğinin yanı sıra hammadde halindeki ipekler yine ilçe halkı tarafından ülke ekonomisine katkısı olan katma değeri yüksek ipek şal, fular ve kravattan oluşan tekstil ürünlerine dönüştürülmektedir. Bu ürünler modernize edilerek tekstil ürünlerine dönüştürülmesi ile destinasyon sağlanabileceği çalışmalar yapılabilir. Ayrıca ipekli dokumaların devamı ve gelişimi için Kulp'ta modern üretim tekniklerine geçiş yapılabilir. Yetersiz sayıda olan dokuma tezgahlarının sayısı artırılabilir. İpek şal, fular ve kravattan oluşan geleneksel ipekli dokumaların yanında ipekten yapılmış duvar panoları, kırlentler, duvar halıları, sehpa örtüleri ve ev tekstil ürünleri gibi farklı ürünler üretilebilir. Yerel yönetimlerin ve kuruluşların desteği alınarak ürünler ulusal ve uluslararası fuarlarda tanıtılabilir. Ürün geliştirmek için özgün ipekten tasarım yarışmaları düzenlenebilir.

KAYNAKÇA

Anonim, (2016). *Diyarbakır İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü Brifing Raporları*

Barıtcı İ, Adıgüzel C, Kanat M (2017). Diyarbakır İlinde İpekböceği Yetiştiriciliğinin Genel Durumu. *Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 6(2), 77-82.

Beğenç C.(1949). *Diyarbakır ve Raman*. Ankara: Ulus Basımevi.

Bostan, Ç., & Gül, A., (2017). *Mekansal planlamada sürdürülebilir kalkınma /gelişme paradoksu. Türkiye’de Mekansal ve Bölgesel Dönüşümler Kitabı*. Isparta: Suleyman Demirel Üniversitesi.

Dalsar, F., & Sanayi, T. (1960). *Ticaret tarihinde Bursa’da ipekçilik*. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları.

Diken, Ş. (2018). *Diyarbakır Diyarım Yitirmişem Yanarım*. İstanbul: İletişim Yayınları

Dölen, E. (1992). *Dünyada ve Türkiye’de tekstil teknolojisinin ve sanayiinin tarihsel gelişimi*. Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Yayınları. s:161- 163, 375, 390,391, 424, 539, 542, 543.

Durmuş, E., & Çağlıyan, A. (2018). *Türkiye’de ipekböcekçiliği üretiminin son yıllardaki durumu*. Küreselleşen Dünyada Sosyal Bilimler Araştırmaları. s:280

Günbulut, A. (2013). *Cumhuriyet döneminde Antalya’da ipekböcekçiliği eğitimi 1926- 1960 (yüksek lisans Tezi) Antalya : Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü*

Haspolat, Kenan., *Diyarbakır’da tarım ve hayvancılığa genel bir bakış*. Tarih yok. S:60
Kalaycıoğlu SF.(1942). *Ziraat Teşkilatımız*. İktisadi Yürüyüş. 29 Ekim 1942 tarihli Ziraat

Fevkalade Sayısı, s.82.

Karaçoban, D. (12 ocak 2007). “Damda Puşi İşlerem Kız Yanağın Dişlerem”. *Evrensel Gazetesi*.s:38

Korkusuz, M. Ş. (2003). *Seyahatnamelerde Diyarbakır (Vol. 1)*. İstanbul: Kent Yayınları.

Şahan, Ü. (2011). *İpekböcekçiliği, İpekböceği Yetiştirme ve Islahı, Koza Üretimi, Ham İpek, Yumurta Üretimi, Hastalıklar ve Dut Yetiştirme*. Bursa: Dora Yayınları

Taşkaya Top, B. (2011). *Türkiye’de İpekböcekçiliği Pazarlamasında KOZABİRLİK’in Rolü*. TEAE Bakış. Ankara: Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü Yayını. ISSN, 1303-8346.

Ülken, Hilmi Ziya, *İslam Sanatı* , T.C. İstanbul Üniv. Mimarlık Fak. Yayınlarından, No 140, İstanbul 1948, s: 495

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Zümürüt, M. S. (2021). Diyarbakır'da Son Yüzyılda Yok Olan Mesleklere Bir Bakış. Kesit Akademi Dergisi, 7(27). s:453-472

*<https://youtu.be/29.12.2022>. **Bu Toprağın Sesi 84. Bölüm - Kent Tarımı Ve Çiftçi Kayıt Sistemi** <http12.01.2023> tarihinde erişilmiştir.*